

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/186216,TEKST-AUDIO-Rocznica-wyboru-Stanislawa-Mackiewicza-na-premiera-Rzadu-RP-na-Uchodzstwie>
28.04.2024, 19:28

[TEKST + AUDIO] Rocznica wyboru Stanisława Mackiewicza na premiera Rządu RP na Uchodźstwie

Data publikacji 06.06.2023

Stanisław Mackiewicz, pseudonim „Cat”, pisarz, monarchista, stronnik Józefa Piłsudskiego, publicysta polityczny, prawnik, wydawca, członek Rady Narodowej RP, premier Rządu RP na Uchodźstwie. W 1956 r. wypowiedział słynne słowa: „Polska jest Polską” i jako jeden z nielicznych emigracyjnych polityków wrócił do kraju.

Urodził się 18 grudnia 1896 r. w Petersburgu. W 1907 r. rodzina Mackiewiczów przeniosła się do Wilna, gdzie Stanisław uczęszczał do gimnazjum. W 1913 r. przerwał naukę w gimnazjum i wyjechał do Krakowa. Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim oraz Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Działacz i żołnierz

W 1916 r. wstąpił do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, a w następnym roku związał się Polską Organizacją Wojskową. W czasie wojny polsko-bolszewickiej walczył w 13 Pułku Ułanów Wileńskich. **W latach 1922-1939 był wydawcą i redaktorem naczelnym wileńskiego dziennika „Słowo”.**

W 1931 r. odbył podróż po Związku Sowieckim. Jej owocem była publicystyczna książka pt. „Myśl w obcęgach. Studia nad psychologią społeczeństwa Sowieców”, rzetelnie opisująca i krytykująca tamtejsze

Stanisław Cat Mackiewicz (autor nieznany, foto z zasobu AI/PN)

realia. Następująco ujął swoje obserwacje bolszewizmu:

„Kaźde przeinaczenie prawdy zwiększa niebezpieczeństwa, które nam grożą ze strony bolszewizmu. Ale właśnie dlatego, że pisałem prawdę, przedstawiłem całą ohydę życia bolszewickiego, tego człowieka, który nie tylko, że jest głodny i źle odziany, ale przede wszystkim ma myśl trzymaną w obcęгах. Człowieka trzymanego w najgorszej katordze, bo katordze myśli”.

W latach 1928-1935 był posłem na sejm z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Zwolennik Józefa Piłsudskiego, a po jego śmierci znajdował się w opozycji wobec ostatnich rządów sanacji. **22 marca 1939 r. został aresztowany i osadzony w Berezie Kartuskiej za ostrą krytykę polityki zagranicznej ministra Józefa Becka.**

Na emigracji

Po agresji ZSRS na Polskę Mackiewicz przedostał się do Francji, gdzie wszedł do Rady Narodowej RP. Na emigracji był zagorzałym przeciwnikiem polityki gen. Władysława Sikorskiego, szczególnie po podpisaniu układu Sikorski-Majski. W latach 1946-1950 wydawał w Londynie tygodnik „Lwów i Wilno”.

7 czerwca 1954 r. został desygnowany na urząd premiera i ministra spraw zagranicznych rządu RP na Uchodźstwie. Funkcję premiera sprawował przez rok. W tym czasie był jednym z najważniejszych stronników prezydenta Augusta Zaleskiego. Rząd Mackiewicza skupił się w bardzo dużym stopniu na działalności propagandowej. Prowadził działania, które były bardzo mocno ukierunkowane przeciwko stronnictwom ze Zjednoczenia. Zabiegał o względy byłych wojskowych i literatów, spotykających się w kawiarni Ogniska Polskiego w dzielnicy Kensington.

Pełniąc swoją funkcję, planował zorganizowanie opieki nad skarbami wawelskimi przechowywanymi po wojnie w Kanadzie oraz wyjaśnienie afery Bergu. Odbył podróż do USA, gdzie spotkał się z Polonią i zebrał środki na funkcjonowanie polskich instytucji w Londynie. Jako premier nie zrealizował do końca głównych, postawionych sobie celów. Dr Witold Bagieński z Archiwum IPN następująco podsumowuje rządy premiera RP na Uchodźstwie:

„Obóz prezydenta Zaleskiego i rząd Mackiewicza miały bardzo słabą podstawę społeczną w środowiskach emigracyjnych. Tak po prawdzie też, patrząc na nazwiska polityków, którzy w nim byli, byli to politycy z reguły słabo rozpoznawalni i tacy, którzy nie byli za sobą w stanie pociągnąć jakichś szerszych rzeszy uchodźstwa. No i na sam koniec doszło do czegoś takiego, gdzie Mackiewicz jako premier zaczął być krytykowany przez

część polityków z własnego ośrodka politycznego ze względu na to, że coraz bardziej rzucało się w oczy to, że jest po prostu nieudolnym premierem. Te cele, które sobie ten ośrodek postawił, przynajmniej na początku, okazały się nie do spełnienia. To wszystko sprawiło, że 21 czerwca 1955 roku Mackiewicz musiał odejść ze stanowiska”.

Powrót do kraju

W okresie powojennym Mackiewicz kilkakrotnie podejmował próby nawiązania kontaktu z przedstawicielami władz Polski Ludowej, w celu ustalenia warunków powrotu do Polski. W 1947 r. zwrócił się do ambasady PRL w Londynie z ofertą powrotu do kraju, rozmawiał w tej sprawie z Jerzym Borejszą. Kolejną próbę nawiązania kontaktu z władzami PRL podjął w 1955 r., kontaktując się z Jerzym Putramentem.

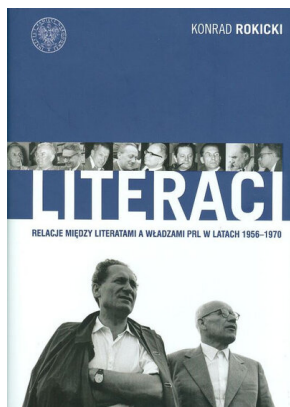
14 czerwca 1956 r. powrócił do Polski. Pisał do „Słowa Powszechnego”, „Przeglądu Kulturalnego” oraz „Kierunków”. W 1957 r. został członkiem Związku Literatów Polskich oraz Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. W 1964 r. został sygnatariuszem Listu 34, protestując przeciwko cenzurze i polityce kulturalnej władz PRL. Drukował również w Paryskiej Kulturze. **Zmarł 18 lutego 1966 r. w Warszawie.** Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Polecamy Państwu artykuł autorstwa dr. hab. Sławomira Cenckiewicza i dr. Piotra Gontarczyka, [Na granicy zdrady, Stanisława Mackiewicza powroty do Polski](#)

Polecamy również publikacje Instytutu Pamięi Narodowej:

- Książka autorstwa dr. Konrada Rokickiego, [Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970.](#)

W książce „Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970” Konrad Rokicki opisuje związki łączące pisarzy z władzą, różne gry i wzajemne podchody, konflikty, represje i przyznawane nagrody. Autor sięgnął do szerokiego wachlarza źródeł między innymi Związku Literatów Polskich, Archiwum Akt Nowych, PZPR, materiałów zgromadzonych w Instytucie Pamięi Narodowej.

- Książka autorstwa Marka Klecela, [Pisarze Niepodległości. Szkice o ludziach i dziełach](#), Warszawa 2022

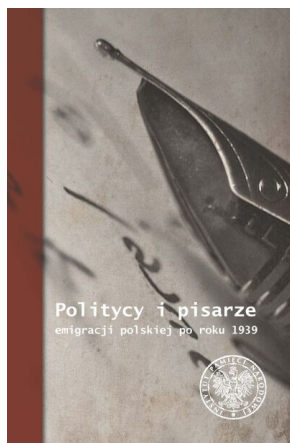
W latach 1914–1920 polscy pisarze walczyli w Legionach, w kampaniach Wielkiej Wojny, byli korespondentami wojennymi, pracownikami propagandy wojskowej. Jako świadkowie uwiecznili działania przygotowujące do życia w niepodległej Polsce. W dwudziestoleciu międzywojennym swobodnie uprawiali swą twórczość, a po wybuchu II wojny światowej znów stanęli przed wyzwaniem utraty suwerenności.

- Materiały z sesji z okazji 70-lecia Biblioteki Polskiej POSK w Londynie, Londyn 8–9 grudnia 2012 r. [Politycy i pisarze emigracji polskie po roku 1939.](#), pod red. Dobrosławy Platt.

Książka jest pokłosiem londyńskiej sesji naukowej „Politycy i pisarze emigracji polskiej po 1939 r.”, będącej ukoronowaniem jubileuszu 70-lecia Biblioteki Polskiej POSK w Londynie,

współorganizowanej przez rzeszowski oddział Instytutu Pamięci Narodowej i Bibliotekę Polską w 2012 r. W czternastu artykułach przedstawiono działalność pisarzy (czy szerzej ludzi kultury) i polityków emigracyjnych.

Do pobrania jest dostępny Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej nr 8-9 sierpień-wrzesień 2008 - [Literaci w peerelu](#).

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałem audio-wideo na kanale IPNtvPL:

PLIKI DO POBRANIA

[dr Witold Bagieński Archiwum IPN - Cat Mackiewicz premierem \(mp3, 7.47 MB\) 06.06.2023 07:00](#)
[dr Witold Bagieński Archiwum IPN - Cat Mackiewicz premierem \(wav, 59.76 MB\) 06.06.2023 07:00](#)